

in cavernis terre. In primis, ut cernis inter immanissima alia tormenta, enumerat Apostolus voluntarium exilium, sive fugam, quae præ se fert vitam ærumnosam, & difficultatibus plenam, quæ non nisi à viris fortibus perferri potest. Dum enim fugiti erant, & in montibus errantes, pro domibus speluncas, & cabernas terræ habebant, vestes hirsutas: desituti omnino rebus necessariis: diversimodè angustiati, & afflitti. Quis non haec inter alia martyri cruciamenta enumerauit? Deinde compone illa inter se: Effugerunt aciem gladii: & in occidente gladii mortui sunt. Quasi velit Paulus utrumque esse, si ex prudentia præscripto fiat, magna fortitudinis argumentum, & summa laude dignum, lauro, & palmâ. Accipe ex aureo ore gemmeum commentarium Homil. 27. ad illa verba: *Quid dicitis? Alii quidem effugerent acies gladii, alii verò in occidente gladii mortui sunt? Quid est hoc? Quid horum laudas? Quid admiraris? Hoc an illud? Ita, inquit; hoc quidem vobis familiare est, illud autem laudabile est.* Quasi dicat; utrumque commendat Apostolus; utrumque laude, & palmâ dignum est, & fugere gladium, & oppere gladium: paria inter se haec videntur, & æquivoca; æquè ardua, & difficilia, & fortium bellatorum propria.

Fuga morte ipsa durior, nō aeterna martyri conditoris.
S. Atha.
1047 Addo, hanc Martyrum fugam fuisse morte ipsa durior: si enim persolarent, uno gladii ictu interruissent, cum verò in fugam se dabant, prolixum subibant martyrium. Sic sapienter excogitabat S. Athanasius in Apologia de fuga sua, ubi commendans magnificis elogii piorum ac fortium veteris testamenti fugas, necnon Divi Pauli secessionem, ita fatur: *Non præ timore operam fuga præbuit, abit, quin potius fugam habebat pro palestra, & meditatione adversus mortem.* Duo haec pariter obserabant, & quidem consueto, ne se periculis obicerent, neque cum crimine ignaviae, quasi ignavi, timidique, exili ærumnas morte graviores exborrerent. Qui enim moritur, quietescit à miseriis, qui autem in fugam se dat, cum in horis iuvinorum ardoris expectet, mortem longè leviorem quam fugam existimat: quod fuse probat, & egregie concludit: *Quapropter qui in fuga moritur, non inglorius moritur; nam & hi quoque adorem martyrii consequuntur.* Habet ex his, Martyrum fugas tam longè abesse, ut bellicæ eorum fortitudini derogent, ut potius sint magnum eximiae fortitudinis argumentum, utpote morte ipsa duriores, & acerbiores; atque adeò martyrii splendore, & palma dignissimæ. Nam cum fugerunt, fugerunt quidem ad bravium toto animo dimicaturi.

Martyres sunt qui in fuga perirent.
S. Cypri.
1048 Consonat Athanasio, Cyprianus, qui Epist. 56. omnino Martyribus æquat, & verè Martyres esse dicit, qui sua, suofque relinquentes, ne fidem proderent, ex ilio spontaneo procul à patria vitam egerunt, & à latronibus, ferisve occisi, aut fame, & siti mortui, vel in mari tempestate submersi sunt. Haec illius verba: *Ubiunque in illis diebus unusquisque fratrum fuerit à grege interim necessitate temporis corpore, non spiritu separatus, non moveatur à fuga illius horrore, nec recedens, & latens deferti loci solidine terreatur.* Solus non est, cui Christus in fuga comes est. Et si fugientem in solitudi-

ne ac montibus latro oppresserit, fera invaserit, fames aut sitis, aut frigus affixerit, vel per maria præcipiti navigatione properantem tempesetas, ac procella submerserit: spectat militem suum Christus ubiunque pugnantem, & persecutionis causa pro nominis sui honore morienti præmium reddit, quod daturum se in persecutione promissa. Nec minor est martyrii gloria, non publice, & inter multos periisse; cum perundi causa sit propter Christum perire. Sufficit ad testimonium Martyris sit, testis ille qui probat Martyras, & coronat. Ubi illud hic pro corone obseruo quod Baroniūs in notis ad Martyrologium die 2. Januarii littera H. obseruavit ex Tertulliano & Cypriano: eos videlicet, qui spontaneo exilio tormentis se subduxissent extores appellari solitos, quorum non erat despicienda conditio, nam & numero Martyrum recentendi erant, si ea de causa mortem oppetiissent. Vide eundem Cyprianum Epist. 19. Ex horum numero fuit Paulus primus eremi incola, qui eò configit, & extorrem se pro Christo fecit, de quo vide S. Athanasius in ejus vita cap. 23.

Martyrum Magnanimitas in sustinentia.

1049 Non est hic sermo de Magnanimitate, quæ recenseri solet inter membra temperantia: nam sub ea ratione spectat honoris affectum, moderatum certè, sed tandem dignitati personæ commensum. At prout ad fortitudinem pertinet, sumitur hic pro erectione animi circa bonum arduum, à quo voluntas averteretur horrore difficultatis, nisi Magnanimitate firmaretur, & erigeretur adversus difficultates intercludentes exercitium virtutis; sic enim est actus fortitudinis versantis circa malum prout spectabile, & domabile, resplenduitque maximoper in Martyribus.

C A P U T VII.

Martyres sunt verè Adamantes, ob magnanimitatem in sustinendo.

1050 Per spiculæ huic argumento applaudunt verba Joannis Iesu Christi Domini scribentes ad Episcopum Pergami, & sub eius persona ad Ecclesiæ fideles Apoc. 2. Apoc. 2. 17. Vincenti dabo calculum candidum, & in calculo nomen novum scriptum, quod nemo scit, sensus horum verborum ad Martyres spectat.

Fortitudine. Cap. VII.

posteriorum commonefaciebat) ut animum, ac vires capiant, & omni procul amandato timore prælium ineant generosè, & acriter cum Evangelii adversariis Nicolaitis usque ad sanguinis, & vitæ profusionem, si opus fuerit. Sic enim maximam apud Deum gratiam adipiscuntur, qua facile possint quamlibet superare difficultatem; nec non ad gradum quendam perfectissimum evenientur summi apud Deum pretiū; altissimam nempe Jesu Christi imitationem, qui se tanta virtute, & animi labore, pro æterni Patris gloria & obsequio, scribis, & Pharisæis palam opposuit, ut cruciatus, crucisque martyrium subierit.

1051 Ad hujus rei significationem, quid quæso opportunius, quam calculus candidus, & in calcuolo nomen novum scriptum, id est, nomen Jesu, cuius potentia egredia quæque aggredi facinora possint Ecclesiæ Martyres? Etenim calculus candidus ex multorum mente est in sensu grammatico gemma pretiosa. Inde noster Alcasar argutè, satisque firmiter deduxit, hunc calculum candidum (Græcè album) esse adamantem, quippe gemmæ candidæ nomenclatio non nisi adamanti appositè quadrat; quem conflat esse gemmam candore, & splendore conspicuum. Apponit insuper, in hoc Apocal. calculo intuitum fieri ad calculum Isaiae c. 6. qui iuxta S. Hieron. & gravissimorum Expositorum intelligentiam fuit gemma pretiosa. Non nullus est pruna: aliis est lapillus: LXX. senioribus carbo ignitus; vel etiam ex Hieronymi placito carbunculus; nostro Alcasari est adamans. Nec obstat carbunculi nomen: nam ultraque gemma candida est, & inter preciosos lapides ita affulget, atque scintillat, ut ferrari, seu prunæ maxime accensæ colorem imitetur: pruna enim quò magis accensa est, eò minus coloris rubri haberet; & ferrum quò plus ignescit, eò plus candescit, adeò ut dici soleat à ferrariæ artis peritis argentum. Et Plinius meminit carbunculi candidi. Imò adde ex usu sacræ Scripturæ, ea, quæ maximè resplendent, candida dici. Marci 9. 3. Lucæ 9. 30. Maneat itaque calculum seu carbunculum apud Isaiam idem omnino esse, atque calculum seu gemmam preciosam apud Joannem, videlicet adamantem candore, & fulgore celeberrimum.

1052 Ex his appetat mea cogitatio. Atqui eo Isaiae c. 6. sermo nihil est Litterarius (ut latè effeci p. hujus libri c. 18.) de novo throno quem Deus in Ecclesia Christiana habet, de Christi videlicet Cruce, & crucifixo Iesu. Nec non de novis Seraphinis, quos gigantea statura, & eximia fortitudine præditos considero; & signatum contendo esse fortissimos, & sublimissimos Ecclesiæ Martyres, qui absolutissimi extitere Crucifixi Iesu imitatores ei configurati per passionem, & mortem, divinæ ipsius Christi gratiæ, qua suffulti dira quæque & mortem oppetiere pro Christiana religione: de quibus verè S. Clemens lib. 5. Conf. Apost. c. 1. conformantur morti Christi in adoptionem. Hæc verò Christi imitatione, & conformatio, quæ in martyrii pro ipso tolerantia potissimum sita est, & quæ ejus est virtutis, ut adamantinos reddat Martyres, & quodam modo impassibilis, rectissimè calculo candido seu adamante significatur, qui præ se ostendit magnanimitatem in sustinentia admirabilem, ut ex dicendis clarebit. Quod autem Isaiae labia eo adamante tangantur, eò spectat ut Christi imitatione & configuratione se muniat et vires capiat ad Ecclesiæ Martyres imitandum Christi magnalia enunciando cum vitæ etiam dispendio. Quod re ipsa contigit: nam generosè quasi adamantinus vir martyrum subiit ob publicam Christianæ Fidei testificationem. Putandum ergo est, nihil efferti potuisse opportunitus adamante gemmæ constantissimam, ad designandam Martyrum in sustinendis arduis, dirisque quibusvis magnanimitatem. Rem totam illustro.

1053 Namque Amos cap. 7. 7. huc vide-

Am. 7. 7.

Am. 7. 7.

Arabi.

Ar

nulla machinarii armamenta convellunt! Quid dici poterat pro nostro instituto opportunus, atque luculentius? Expendenda hæc magis pro nostris Martyribus, discusâ adamantis naturâ ex Plinio lib. 32. c. 4.

1054 Primo, de adamante scribit: Adamantes in crudibus reprehenduntur, ita responsum istum, ut ferrum utrumque dissulter, incusque ipsæ dissiliant. Ea est adamantis constantia, & magnanimitas in sustinendo. Propterea Ezechiel 3. 8. dicitur: ut adamantem dedi faciem tuam: id est, mira te fortitudine, & constantia incredibili roboravi, qua possis adversa quæque subire pro me, quin facies tua timore axalbescat, neque rubore rusticu. Neque invicta tantum, sed victrix constantia tibi erit; eris enim ad instar adamantis ferramenta, quibus scalpit, retundentis, & perditis; sic retundes hostiles impetus, & adversa omnia. Talis est Martyrum conditio, & magnanimitas in sustinentia, quæ eos reddit adamantinos. Ergo ferrum acutum, inudes, mallei, malleatores, instrumenta martyrii, Tyranni, & carnifices accumulentur: unus Christi Martyr, quasi invictus Adams, omnia hæc facile superare potis est: Ferro ipso, vel adamante firmiores sum, & generosiores; ex eo quod assidue vexantur ab hominibus invicti redduntur, & insuperabilem quamdam patientie ac fortitudinis habitum acquirunt. Verba sunt Sancti Chrysostom. tom. 6. Homil. de gloria in tribulatione. Cui auctor S. Petrus Damiani. Opusc. 15. cap. 31. Patientia te durum lapidem, imò infecabilem præbet adamantem. Et Sancti Gregor. Nyssen. Serm. 2. de 40. Martyribus: Martyrum natura quasi indomita, atque invicta erat. Et Sancti Athanasii dicitur a S. Gregor. Nazianz. Percutientibus adamans, & dissidentibus magnos. Verè hæc in Martyres conveniunt, qui nulla machinatione, ac pulsu frangi potuerunt, imò prævaluenterunt ipsi. Vide Senecam lib. de Consol. Sapi. cap. 3.

Martyrum
natura quasi
invicta, &
indomita.

S. Chrys.

S. Dami.

S. Nyss.

S. Nazia.

Plini.

Martyres
ignium vi-
tores, ut
adamantes.
Illi. 43. 2.

S. Zeno.

S. Chrys.

Martyrem generosum, in sterquilino jacentem sic acerbè latèque percussum, ut à vertentes uiri adamatis inviculere pessimo nihil vacuum relictum. Quis Jobus patitur?

totum Jobi Deo chari corpus ita percussum, & excarnificavit. Dæmon ipse certè, qui suam in Jobum fævitiam exercuit, exeruitque omnes suos aculeos. Quorsum verò Deus Dæmoni, hostili rabie, ac furore permisit, ut liceret in Jobi corpus liberè fævere? Ecce in manu tua est, c. 2. 6. Nonne Jobus vir simplex, rectus, ac timens Deum, & recedens à malo, Deo dilectus, & divino præconio commendatus? Nonne in Dei manu erat, ut res charissima, & pretiosissimus lapillus in annulo? Cur in Satanæ manus venit Leonis rugientis, & querentis quem dilaceret, ac devoret? Gnarus erat Deus qualis futura Jobi constantia, qualis futurus esset exitus vexationis duræ: probè neverat Jobi sui in sustinentia magnanimitatem, roburque adamantinum; non tam hominem fragilis conditionis, quæ adamantem tradidit in Dæmonis manu. Sæpius in illum, tundat, pertundat, acerbissime subigat. Quid ergo? Operam perdit, nam adamantem tundit, & inflammat irrito conatu. Jobus antequam duram hanc carnificinam oppeteret, Dei manus petuit, a quibus habuit quid adamas esset. Audiendum jam Origenes Adamantius locutus de hoc adamante ita egregie lib. 2. in Job: Præcious Deus velut inviolabilem adamantem habens Job, querenti diabolo dedit eum in potestatem, confidens verò quia verus adamantus est Job. Adamantus verò est naturaliter talis lapis, cui neque ignis, neque ferrum, neque aliud quicquam praevalet. Quid argutius, & opportunitius? Certè voluit Deus in uno inclito Martire Jobo ostendere quales futuri essent reliqui Ecclesiæ Martyres; quæ magna nimis in sustinendis adversis, quæ obdurati, & fortis in laborum tolerantia; verè adamantini. Voluit etiam, ut benignitatis suæ, atque fideliis providentiae extaret exemplum, quid Martyres in media fornace, & dolorum, cruciamentorum carnificina confirmaret veluti adamantes; & ad omne certamen adeundum alares redderet, & audaces.

1057 Tertio, cum adamante interpreetur ex Græca lingua, indomabilis, inflexibilis, inalterabilis, incommunatus, & ut breviter dicam, cui nec quicquam praevalet, neque percutiendo, neque adurendo (quomodo loquitur Origenes loco memorato) planè præ se ferre Orige. videtur nescio quam nostrorum Martyrum impossibilitatem, quæ ex divina gratia resplendet in martyrio inter magnæ carnificinae non modo ostentationem, sed irrogationem, non modo Theologorum apex dixit Nazianzenus Orat. 1. contra Julianum: Veluti alienis corporibus, imò quasi corporum expertes dimicarunt. Dedi præclara in hanc rem, S. Hilarii verba suprà par. 2. hujus libri c. 8. Aftipulatur Eucherius Homi. de S. Blandina; Diversa multimoda crudelitatis ingenia, novosque cruciatus in femei Sanctorum pectora invicta consumunt, intolerandum pondus malorum contemnendo vincunt, & sentiendo obtinent ut sentire non possint. Subi. sentiendo ciuntur ignes, sed ad hoc tantum valere cognoscunt, ut consecrent. Instigantur bestie, sed sentire non possint. Di. lacerat

1058 Spectaculum illud, & magnanimitatis in sustinendis diris quibusque cruciaribus exemplum ob oculos revocate; Jobum nempè

1059 Denique, in hoc adamante dicitur nomen novum scriptum. Nomen quidem JESU, ut explicat S. Ambro. & Glosa; vel Jesu-norum, seu Jesuitarum; ut vult Hugo Ca-rensis. Ut significetur à Jesu nomine, imitatione, & virtute, habere Martyres, quod sint adamantini, & dura quæque subeant genes. Quo veniunt B. Isaias Abbatis verba Orat. 7. de virtutibus: Porro sanctum ejus nomen potens est, si nobiscum sit, ut corroboret nos ad opus ipsius, nec sinat nos decipi ab inimico, sed custodiat nos, atque muniat, ut possimus quæcumque nobis acciderint sustinere. Hinc Martyres non prius dominice passionis calicem à Jesu propinatum accipiebant, quæ ipsum Jesu nomen in clamore memores acceptæ salutis, & roboris accipiendo ad subeundum fortiter martyrium. P. 115. 3. Calicem salutaris accipiam, & nomen Do-

P. Ildeph. de Flores de Agone Martyr.

mini invocabo. S. Hierony. legit: Calicem s. Hiero. Iesu accipiam, atque opportunè sic explicat: Et hoc ipsum martyrum inquit (Martyr) calix est Iesu. Non est meæ virtutis, sed gratia Dei. Propterea non possum eum bibere, nisi nomen Domini invocavero. Jesus vincit, Jesus in suo Martire coronatur. Propterea Martyres appellantur à S. Cypri. lib. 2. s. Cypri. Epis. 6. Nominis Iesu assertores. Lege que suprà lib. 1. c. 4. dedimus ad illa Canti. 1. 2. Can. 1. 2.

verba: Oicum effusum nomen tuum, &c. Et quæ statuimus cap. 8. huc etiam bellè spectantia. Neque hinc abeat sine observatione, Impressum hoc Iesu nomen fuisse in Martyrum animis Iesu nomen tam altè impressum, ut solet in adamantibus, in Martyno sigillo sculptura imprimi indelebiliter: in adamantibus non enim cerea, sed adamantina fuit fortis sigillo. Lege Paulum Epis. 2. ad Corint. c. 12. 9. & ibi Chrysost. Homi. 26.

1058 Deinde rogabis, à quo nam Martyres habeant, quod sint invicti, indomiti, & insuperabiles adamantes? Planè à Dei gratia, uti præclarè expendit S. Chrysost. Homi. 4. in Genesim: Adamante enim solidiores Dei gratia nos efficit, ut si volumus, omnino invictos. Id etiam similiter elucidat S. Hiero. in c. 7. Amos, dum expendit quid sit adamantem illum in manu Dei esse, sic egregie: Hic vir, & Dominus, qui stat super murum adamantinum, habet in manu sua adamantem, quia nisi Dei teneatur manu, & illius vallet auxilio, omnem perdit fortitudinem. Fortes adamantes sunt, stellæ illæ septem, quas in dextera gestare sua dicitur Christus Dominus Apoca. 1. 16. Et habebat in dextera sua stellas septem: id est, septem annulos (vult noster Alcasar) quorum gemmæ videbantur esse stellæ cælestes, quia & optimæ, atque adeò fulgentes: non enim novum est, gemmas pretiosas nominari stellas. Virgi. Aen. 4. Stellatus jaspide fulvo ensis erat. Quid juvenalis Satyra 5. explicat de gemmis. Porro quia iusti in manu Dei sunt, habent quod sint adamantes firmissimi, effulgentes, & scintillantes, ad instar stellarum; quos nullus calus obscurat adversus. Verè enim Iustorum anima in manu Dei sunt, & magnanimitate in sustinendo: de illis enim potissimum eo Apoc. testimonio sermo est; quandoquidem se ipsos, Tyrannorum rabiem, & quidam crudelitatem hi commenti sunt, eximia magnanimitate vicerunt, eam firmitatem, ac virtutem sanctitatis robustæ attingentes, qua possint Ecclesiæ Christianæ esse firmitudini, & sustentaculo adversus quævis procellas vehementes. Martyres (ait S. s. Chrys. Chrysost. to. 5. Ser. 5. in Juventinum, & Maximum Martyres) non indignum fuerit columnam appellare: nam Ecclesiam sicut columnam sustinet. Et Theodoreus Ser. 10. de Theod. Providentia, Martyres vocat Veritatis columnas Ecclesia ædificium fulcentes. Et à S. Ephrem Ser. 1. de SS. MM. appellantur fidei columnæ. Quæ nomenclatio fiet luculent, si præfacta Apoca. verba expendamus.

1061 Qui vicerit, id est, qui persecutoribus non cesserit, sed semper fidem, piatemque retinuerit; uti noster explicat Riberia ibi: & communiter alii de iis verba capiunt, qui firmi perstant quantisunque persecutionum arietibus quariantur. Unde apparet non de quibusvis Iustorum victoris sermonem esse generatim, sed signatim de Martyrum

C. trium-